

ДЖОРДЖ КЛЕЙСОН

**НАЙБАГАТШИЙ
ЧОЛОВІК
У ВАВИЛОНІ**

*Переклав з англійської
Андрій Лапін*

«НАШ ФОРМАТ» · КИЇВ · 2017

Що може розповісти інвесторам про їхні фінанси книжка, написана у 1920-х роках? Багато чого, якщо йдеться про дивовижну збірку притч Джорджа Клейсона, в якій він подає основи поводження з грішми. Видання стане прекрасним подарунком студентіві й будь-кому іншому, хто не може збагнути, чим живе світ фінансів. Та й навіть досвідченим інвесторам книжка піде на користь і змусить поглянути на речі по-новому.

«Лос-Анджелес таймс»

Перед вами лежить майбутнє, що, мов дорога, зникає вдалині. На цій дорозі — ваші прагнення й бажання.

Щоб вони здійснилися, ви маєте успішно керувати своїми грішми. Послугуйтеся фінансовими принципами, що зрозумілою мовою викладено на сторінках цієї книжки. Хай вони допоможуть вам позбутися безгрішшя й наблизять до наповненого, щасливого життя, яке можна прожити, маючи повний гаманець.

Як і закон земного тяжіння, ці грошові закони є загальні й незмінні. Нехай вони стануть для вас, як уже стали для багатьох інших, надійним провідником до великих заробітків, значних заощаджень і незмінного успіху у фінансових справах.

Гроші — це мірило успіху в житті.

Гроші дають можливість насолоджуватися найкращими дарами землі.

Достаток у грошах мають ті, хто збагнув прості закони їх нагромадження.

Нині гроші підкоряються тим самим законам, що діяли шість тисяч років тому, коли у Вавилоні жили найзаможніші люди.

Запам'ятайте: достаток у грошах мають ті, хто збагнув закони їхнього нагромадження. Ось вони:

1. Почніть працювати над тим, щоб ваш гаманець грубшав.

2. Стежте за витратами.

3. Примножуйте своє золото.

4. Оберігайте свої скарби від втрати.

5. Зробіть зі свого житла вигідний вклад.

6. Забезпечте дохід на майбутнє.

7. Вчіться заробляти більше.

Читайте далі, щоб дізнатися більше!

ПЕРЕДМОВА

Добробут усього народу залежить від фінансового достатку кожного громадянина.

У цьому виданні йдеться про власні успіхи кожного з нас. Успіх — це досягнення мети власними зусиллями й умінням. Ключем до успіху є правильна підготовка до втілення своїх задумів. Мудрість наших вчинків — це результат мудрості наших думок, а думки — не що інше, як розуміння.

Цю книжку порад, що врятують від худого гаманця, назвали посібником із фінансової кмітливості. І справді — саме такою є її мета: надати тим, хто прагне фінансового успіху, можливість розгадати секрети нагромадження капіталу, його збереження і змусити капітал працювати на себе.

На сторінках, що ви читатимете, ми перенесемося у Вавилон — колицку головних фінансових законів. Нині це загальновизнані принципи, якими послуговується весь світ.

Новим читачам автор щиро бажає того, про що завзято розповідають люди по всій Америці, які вже прочитали книжку: нехай її сторінки надихнуть вас примножувати кошти на банківських рахунках, приведуть до ще більших

фінансових успіхів і допоможуть розв'язати складні особисті негаразди з фінансами.

Автор, використовуючи нагоду, дякує тим діловим людям, що так часто переповідали ці притчі своїм друзям, родичам, співпрацівникам і партнерам. Не існує більшої подяки, аніж та, що нею є підтримка практиків, яким сподобалися твої поради, адже вони самі проторували шлях до великого успіху, використовуючи принципи, викладені в цьому виданні.

Вавилон став найзаможнішим містом стародавнього світу, тому що його жителі були найбагатшими людьми своєї епохи. Вони розуміли цінність грошей, тож застосовували розумні фінансові принципи, щоб нагромаджувати, зберігати й примножувати статки. Вони забезпечили собі те, до чого прагнемо ми всі, — заможне майбутнє.

Джордж Клейсон

Чоловік, що прагнув ЗОЛОТА

Банзір, вавилонський майстер із виготовлення колісниць, був дуже засмучений. Сидячи на низькому мурі маєтку, він сумно споглядав свій простенький будинок і відчинену майстерню, де стояла майже завершена колісниця.

Із прочинених дверей час від часу визирала його дружина. Бачив, що вона крадькома поглядає на нього, і розумів, що торба з їжею майже спорожніла, тож йому треба завершувати колісницю, стукати й рубати, полірувати й фарбувати, туго натягати шкіру на ободи коліс, щоб віддати товар багатому замовникові та отримати від нього гроші.

Однак цей кремезний, м'язистий чоловік мляво сидів на мурі. Його думки ніяк не залишало питання, на яке в нього не було відповіді. Спекотне тропічне сонце, звичне для долини Євфрату, безжально пекло своїм промінням. Краплі поту з чола непомітно стікали та губилися в густому волоссі на грудях.

За його будинком височіли східчасті стіни королівського палацу. Неподалік, поділивши сине

небо навпіл, височіла фарбована вежа храму Ваала. У тіні цих величних будівель його простий будинок губився серед багатьох таких самих або й ще менш охайних. У цьому весь Вавилон — суміш величі, блискучого багатства та глибоких злиднів, що безладно перемішалися в межах могутніх міських стін.

Якби він озирнувся, то побачив би, як тісняться колісниці багатіїв, тягнучись уздовж дороги та змушуючи збиватися на узбіччя і взутих у сандалії купців, і босих жебраків. Навіть багатіям доводилося звертати в канави, щоб звільнити шлях для довгих колон рабів, що несли воду «для королівських справ». У кожного раба був важкий бурдюк із водою, призначеною для поливу висячих садів.

Банзір надто захопився власними важкими думками, тож не чув і не помічав гомону великого міста. Лише звук струн знайомої ліри повернув його до реальності. Він озирнувся й побачив натхненне, усміхнене обличчя найкращого друга — музики Кобі.

— Хай благословлять тебе боги своєю безмежною щедрістю, мій любий друже, — старанно привітався він. — Однак видається мені, що боги вже настільки прихильні до тебе, що працювати тобі не потрібно. Я радий, що тобі щастить. Якби мені таке щастя було, я би з тобою поділився. Благаю, дай мені лишень два шекелі з твого, певна річ, важеного гаманця, адже

в іншому разі ти працював би в майстерні. Я віддам тобі їх після бенкету в аристократа, який відбудеться сьогодні ввечері. Ти й засумувати за ними не встигнеш, а вони вже повернуться.

— Якби в мене було два шекелі, — сумно відповів Банзір, — я би їх нікому не позичив. Навіть тобі, найкращому другові, адже вони були б моїм багатством — єдиним, що в мене є. А таке нікому не дають, навіть найкращому другові.

— Що? — вигукнув Кобі, щиро здивувавшись. — У тебе в гаманці ані шекеля, однак ти, наче статуя, сидиш на місці! Чому ж ти не завершуєш колісницю? Як інакше ти зможеш задовольнити свій благородний апетит? Друже, ти на себе не схожий. Де твоє невгамовне завзяття? Чи тебе щось гнітить? Чи боги наслали на тебе негаразди?

— Напевне, це боги мене мучать, — погодився Банзір. — Усе почалося з дурного сну, в якому я був багатієм. У мене на поясі висів наповнений монетами великий гаманець. Я без роздумів кидав шекелі жебракам, на срібні монети купував прикраси дружині, а собі — все, що заманеться. Я мав золоті монети й не переймався майбутнім, тож без страху витрачав срібло. Мене сповнювало неймовірне задоволення. Ти не впізнав би в мені свого друга, який так тяжко працює. Мою дружину ти також не впізнав би: на її обличчі не було жодної зморшки, воно світилося від щастя. Вона знову стала тією усміхненою молодницею, якою

була в перші роки нашого шлюбу.

— То гарний сон, на правду, — відказав Кобі, — але чому через ті приємні почуття уві сні ти зараз сидиш ось тут, наче похмура статуя?

— Ай справді, чому? Бо коли я прокинувся і згадав, що у мене порожньо в гаманці, мене охопило обурення. Поговорімо про це разом, бо, як кажуть мореплавці, ми з тобою удвох пливемо в одному човні. Ми дітьми разом ходили до жерців навчатися мудрості. У юності в нас були одні й ті самі радості. Коли вирости, дуже товаришували. Ми були такими, як інші, і це нас не турбувало. Нас задовольняло працювати з ранку до ночі та вільно витрачати зароблене. За минулі роки ми заробили багато монет, але радість від багатства можемо бачити лише уві сні. Казна-що! Чим ми відрізняємося від дурних овець? Ми живемо в найбагатшому місті світу. Навкруги нас стільки багатства, але ми з нього не маємо нічого. Пропрацювавши півжиття, ти, мій найкращий друг, маєш порожній гаманець і кажеш мені: «Чи можна у тебе трохи позичити — лише два шекелі — до бенкету в аристократа сьогодні ввечері?». Що ж мені на це відповісти? Чи сказати тобі: «Ось мій гаманець, усе, що в ньому, я радо розділю з тобою»? Ні. Визнаю, що в моєму гаманці так само порожньо, як і в твоєму. У чому річ? Чому ми не можемо нагромаджувати срібло й золото, щоб після витрат на їжу й одяг ще щось залишалось?

— Згадай-но наших синів, — продовжував Банзір. — Чи не йдуть вони нашими слідами? Чи варто їм та їхнім родинам, їхнім синам та родинам їхніх синів усе життя прожити посеред золотих скарбів, однак ласувати, як ми, кислим козячим молоком і кашею?

— Ще ніколи за роки нашої дружби ти такого не казав, Банзіре, — замислено промовив Кобі.

— Ніколи за роки, що минули, я так не думав. З раннього ранку до пізнього вечора, коли вже бракувало сил, я робив найкращі колісниці, на які тільки спроможна людина. Я з доброти своєї сподівався, що колись боги відзначать мою сумлінну працю і подарують мені великий достаток. Цього вони так і не зробили. Нарешті я зрозумів, що вони його ніколи мені не подарують. Через те на серці смуток. Я хочу бути багатим. Хочу мати землі та худобу, гарне вбрання та монети в гаманці. Я готовий працювати на це, віддаючи всі сили, уся вправність рук, весь свій розум, але я хочу отримувати чесну винагороду за працю. Що з нами не так? Знову тебе запитую. Чому ми не заслуговуємо на справедливую частку того добра, що його вдосталь мають власники золота, на яке його й купують?

— Якби знати! — відповів Кобі. — Я задоволений не більше, ніж ти. Заробіток, що мені дає ліра, швидко зникає. Зчаста мені доводиться щось планувати-вигадувати, щоб

родина не голодувала. У моїх грудях живе сильне бажання мати ліру таких розмірів, щоб вона грала ту музику, яку я чую подумки. Із таким інструментом я грав би таких витончених мелодій, що й сам цар не чув!

— Ти повинен мати таку ліру. Нема людини у всьому Вавилоні, яка вміла б грати милозвучніше — так, щоб сподобалося не тільки цареві, але й самим богам. Але ж як тобі знайти таку ліру, коли ми обидва бідні, наче царські раби? Чуєш дзвіночок? То вони йдуть.

Банзір вказав на довгу колону напівоголених, мокрих від поту водоносів, що насилу йшли з річки вузькою вулицею вгору. У кожному ряду було по п'ятеро рабів. Вони згиналися під вагою бурдюків з водою.

— Їх веде статечний чоловік, — Кобі вказав на раба, який мав дзвіночок і йшов попереду інших без тягаря. — Очевидно, що в себе в країні він був видатний.

— У цій колоні багато гарних людей, — погодився Банзір, — таких гарних, як і ми з тобою. Високі блондини з півночі, жартівливі негри з півдня, маленькі засмагли люди із сусідніх країн. Усі вони разом ідуть з річки до садів, туди й назад, щодня, щороку. У їхньому житті не буде щастя. Солома замість ліжка й каша з грубих зерен за їжу. Пожалій цих бідних створінь, Кобі!

— Їх я жалію, одначе ти мені показав, що ми не набагато краще живемо, хоч і зветься вільними

людьми.

— Така є правда, Кобі, хоч як про неї й гірко думати. Ми не хочемо рік у рік жити рабським життям. Праця, праця, праця! І все це ні до чого.

— Може, дізнаємося, як статки нагромаджують інші, як вони живуть? — запитав Кобі.

— Можливо, є якийсь секрет, який ми вивідаємо, якщо запитаємо тих, хто знає, — замислено мовив Банзір.

— Цього дня, — згадав Кобі, — я проходив повз нашого давнього друга Аркада, що саме їхав на своїй золотій колісниці. То ось що маю сказати: він не відвів очей від моєї скромної постаті, як зробив би багато хто з його достатком, бо вважає, що має на це право. Навпаки, він помахав мені рукою так, щоб всі перехожі бачили, що він вітається і дарує свою усмішку музиці Кобі.

— Кажуть, що він найбагатший чоловік у Вавилоні, — відповів Банзір.

— Такий багатий, що народ каже, наче цар просить у нього допомоги золотом у скарбничих справах, — сказав Кобі.

— Такий багатий, — перервав його Банзір, — що якби я стрів його вночі без світла, то руками спершу торкнувся б його товстого гаманця.

— Дурниці, — не погодився Кобі. — Людське багатство вимірюється не гаманцем, що носиш із собою. Товстий гаманець швидко порожніє, якщо його не наповнює потік із золота. В Аркада такий дохід, що постійно набиває йому гаманець,

хоч би він і витрачав своє добро з великою щедрістю.

— Направду, річ у доході! — вигукнув Банзір. — Хотів би я мати дохід, що наповнюватиме мій гаманець, коли сиджу ось тут на мурі або подорожую до далеких країв. Напевне, Аркад знає, як треба заробляти гроші. Як гадаєш, чи зможе він це пояснити так, щоб навіть я, не дуже тямущий, зрозумів?

— Мені видається, що він передав свої знання синові Номазіру, — відповів Кобі. — Чи не Номазір потім поїхав у Ніневію і став без допомоги батька одним із найбагатших городян? Принаймні так розповідали у трактирі.

— Кобі, ти мене нашттовхнув на незвичну думку, — в очах Банзіра зажеврили нові вогники. — Ніхто не візьме грошей за пораду для свого доброго друга, а Аркад завжди такий був. Це нічого, що в наших гаманцях порожньо, як у торішньому соколиному гнізді. Це не має стати нам на заваді. Ми втомилися жити без золота посеред багатства. Ми бажаємо стати заможними. Ходімо до Аркада й запитаймо в нього, як нам збільшувати свої доходи.

— Ти говориш зі справжнім натхненням, Банзіре. Завдяки тобі я дещо розумію по-новому. Я тепер розумію, чому в нас не було багатства. Ми його ніколи не шукали. Ти терпляче працював і майстрував найміцніші колісниці у Вавилоні. До цього ти доклав усі свої сили, тому саме в цьому

маєш успіх. Я завзято намагався майстерно грати на лірі — і це мені вдалося.

Ми домоглися успіху в тому, на що поклали всі сили. Боги були б не проти, щоб ми так і жили. Зараз же, нарешті, ми бачимо світло, таке сильне, наче посвіт сонця, що сходить. Воно кличе нас дізнатися більше про те, як жити багатше. Із новим розумінням ми знайдемо гідні шляхи справдити наші бажання.

— Ходімо до Аркада сьогодні ж, — закликав Банзір. — А ще можна запросити наших друзів із дитинства, що живуть не краще за нас, щоб він і з ними поділився мудрістю.

— Ти ніколи не забував про друзів, Банзіре, тому в тебе їх безліч. Буде так, як ти скажеш. Ходімо сьогодні разом із ними.

НАЙБАГАТШИЙ ЧОЛОВІК У ВАВИЛОНІ

У стародавньому Вавилоні жив дуже заможний чоловік на ім'я Аркад. Своїм незліченим багатством він славився по всіх усюдах. Відома була і його щедрість. Аркад був великий благодійник, щедро ділився з родиною, не жалкував грошей, однак щороку його статки збільшувалися швидше, ніж він устигав їх витратити.

Якось до нього завітали друзі молодості і спитали:

— Тобі, Аркаде, поталанило більше, ніж нам. Ти став найбагатшим чоловіком у всьому Вавилоні, а ми боремося за існування. Ти носиш найкраще вбрання, на твоєму столі — екзотичні страви, а ми задовольняємося тим, що наші рідні хоч трохи пристойно вбрані й не голодні.

Колись, одначе, ми були рівні. У нас був один учитель. Ми грали в одні й ті самі ігри. Ані в науці, ані в іграх ти не був кращий за нас. Увесь цей час ми були такі ж порядні громадяни, як і ти.

Нам видається, що ти не працював більше чи завзятіше. Чому ж тоді мінлива доля обрала тебе? Чому подарувала тобі радіщі життя, обділивши

нас, хоч ми так само на них заслуговуємо?

Вислухавши ці слова, Аркад заперечив:

— Якщо за роки, що минули з нашої юності, ви нічого не надбали, це тому, що ви не змогли навчитися законів нагромадження багатства або їх не помічаєте.

Мінлива Доля — то зла богиня. Вона нікому не робить добра. Навпаки — руйнує життя майже кожного, кому дарує незароблене золото. Вона робить із таких щасливців розпусних марнотратників, які швидко кидають на вітер усе, що в них було, а залишаються з тягарем непомірних апетитів і бажань, які вони не в змозі задовольнити. Буває й так, що люди, до яких прихилилася Доля, стають скнарами й приховують багатство, бояться його витратити, бо знають, що не зможуть заробити його знову. До того ж вони бояться крадіїв і прирікають себе на порожнечу й потаємні страждання.

Мабуть, є й інші — вони можуть нагромаджувати незароблене золото та при цьому надалі бути щасливі й задоволені. Їх, однак, так мало, що я лише про них чув від людей. Згадайте тих, хто раптом отримав багатство у спадок, і зважте, чи маю я рацію.

Аркадові друзі визнали, що так і є з тими їхніми знайомими, які успадкували великі статки. Вони гаряче попросили його розповісти, як він досягнув достатку, тож Аркад продовжив:

— У молодості я дивився довкола і бачив речі,

що приносять щастя й задоволення. Я збагнув, що багатство збільшує силу цих речей.

Багатство — це сила. Із ним багато чого стає можливим.

Можна прикрасити домівку найкращим оздобленням.

Можна рушити кораблем до віддалених морів.

Можна насолоджуватися делікатесами з далеких країн.

Можна купувати прикраси у майстра золотої справи чи шліфувальника каменів.

Якщо ти багатий, можна навіть будувати могутні храми на честь богів.

Усе це та багато іншого дарує задоволення і втіху.

Коли я це зрозумів, то вирішив, що заберу свою частку доброго, що є в житті. Не стоятиму осторонь, із заздрістю споглядаючи, як цим насолоджуються інші. Я не задовольнюся пристойним і дешевим одягом. Я не погоджуся на життя бідної людини. Навпаки, я стану гостем на бенкеті обранців долі.

Як ви знаєте, я син простого торговця. У сім'ї нас було багато, сподівань на спадщину в мене не було, та й особливою мудрістю доля мене не обдарувала, як ви дуже слушно сказали. Через це я вирішив, що для здійснення моїх бажань мені знадобляться час і навчання.

Якщо говорити про час, то кожна людина його має вдосталь. Кожен із вас вже прожив достатньо,

щоб збагатитися. Однак ви визнаєте, що похвалитися можете лише гарними родинами, якими справді можете пишатися.

Що ж до навчання, то чи не казав нам наш мудрий учитель, що наука буває двох видів: те, що ми вчимо і знаємо, і те, що допомагає нам дізнаватися про невідоме?

Тому я вирішив дізнатися, як нагромаджувати багатство, а після цього поставити собі це за мету та справно до неї йти. Урешті-решт, чи не розумно насолоджуватися життям, поки ми ходимо під яскравим сонцем? Нам ще випаде достатньо смутку, коли ми відійдемо у темряву потойбіччя.

Я влаштувався писарем до міського архіву і щодня довгими годинами писав на глиняних табличках. Так працював я тиждень за тижнем, місяць за місяцем, але заробітком похвалитися не міг. Усе, що заробляв, я витрачав на їжу, одяг, каяття перед богами та ще бозна на що. Утім рішучість мене не полишала.

Якось лихвар Алгаміш прийшов у магістрат і замовив список Дев'ятого закону. Він сказав так: «Мені він потрібен за два дні. Якщо впораєшся вчасно, отримаєш два мідяки».

Я тяжко працював, однак закон був довгий, і коли Алгаміш повернувся, робота ще тривала. Він розлютився, і якби я був його рабом, то відлупцював би мене. Однак, знаючи, що городничий не дозволить мене скривдити, я не боявся, тож сказав лихвареві:

— Алгаміше, Ви дуже заможний. Навчіть мене, як до такого дійти, а я писатиму на глині всю ніч, а зі сходом сонця завершу список.

Він усміхнувся мені та відповів:

— Диви-но, який плутяга. Але так і зробімо. Згода.

Тієї ночі я писав на глині. У мене боліла спина, а через сморід від гноту розболілася голова й очі вже ледь бачили. Проте коли Алгаміш уранці повернувся, таблички було зроблено.

— А тепер, — сказав йому я, — розкажіть, що обіцяли.

— Ти виконав свою частину угоди, сину мій, — лагідно промовив він до мене, — а я готовий виконати свою. Я розкажу тобі, що ти хочеш знати, бо я старішаю, а старий язик любить потеревенити. Коли юність дозріває до порад, у старих уже є мудрість років. Однак дуже часто молодість, думаючи, що старість знає лише мудрість минулих днів, не отримує з неї зиску. Запам'ятай: сьогодні сонце світить так само, як при народженні твого батька, і світитиме так, коли твій останній онук відійде в небуття.

— Юні думки, — продовжив він, — це яскраві вогні, що, наче метеори, зчаста освітлюють небо. А стара мудрість — ніби нерухомі зорі, які сяють так, що моряки можуть вести за ними свої кораблі.

Добре запам'ятай, що кажу тобі, а інакше не збагнеш істину, яку я відкрию, та подумаєш, що дарма працював цілу ніч.

Потім він хитро глянув на мене з-під кудлатих брів і промовив тихо й виразно:

— Я знайшов дорогу до багатства, коли вирішив, що *частка заробленого належить мені*. Так ти й роби́тимеш.

Він далі пронизував мене очима, та нічого не казав.

— Це все? — запитав я.

— Цього виявилось достатньо, щоб серце вівчаря стало серцем лихваря, — відповів він.

— Але ж *усе зароблене належить мені*, чи не так? — спитав я.

— Аж ніяк, — відповів Алгаміш. — Чи не платиш ти гроші садівникові, взуттяреві? Чи не купуєш за гроші їжу? Чи можеш прожити у Вавилоні, не витрачаючи грошей? Чи можеш показати щось із того, що заробив минулого місяця? А торік? Дурню! Ти платиш усім, окрім себе. Ти нерозумний, бо працюєш на інших. Ти нічим не відрізняєшся від раба, який працює на господаря за їжу та одіж. Якби ти залишав собі десятину із заробітку, скільки в тебе нагромадилося б за десять років?

Моє знання арифметики мені не зрадило, тож я відповів:

— Річний заробіток.

— Це лише півправди, — заперечив Алгаміш. Кожна золота монета, яку ти зберігаєш, — це твій раб, що працюватиме на тебе. Кожний зароблений ним мідяк — це його дитина, що також може

заробляти тобі гроші. Якщо ти станеш багатим, твої заощадження мають заробляти тобі гроші, так само мають чинити їхні діти, і всі вони разом мають дати тобі той достаток, якого ти так прагнеш.

Ти, може, думаєш, що я обманюю тебе, хоч ти й працював цілу ніч, — продовжив він. — Та я насправді плачу тобі в тисячу разів більше, якщо в тебе стане розуму осягнути істину, яку тобі пропоную.

Частка заробленого належить тобі. Вона має становити не менш як десятину, скільки ти не заробляв би. Вона може бути більшою настільки, наскільки ти можеш собі дозволити. Спершу плати собі. Не купуй у кравця чи шевця більше, ніж потрібно, адже тобі треба мати вдосталь грошей на їжу, благодійність і каяття перед богами.

Багатство як дерево: воно зростає з малого насіння. Перший мідяк, що ти заощадив, — це та насінина, з якої виросте твоє дерево багатства. Що швидше ти посадиш її в землю, то швидше ростиме твоє дерево. Що сумлінніше ти його плекатимеш і поливатимеш, то швидше тішитимешся в його затінку.

Сказавши це, лихвар узяв свої таблички і пішов.

Я багато розмірковував над його словами, і мені здалося, що він має рацію, тож я вирішив спробувати. Щоразу, коли мені платили, я брав один мідяк із десяти й ховав його. Дивина, але

коштів у мене було не менше, ніж раніше. Без цього мідяка мало що змінилося. Мої заощадження зростали, і часто я відчував спокусу витратити їх на якісь гарні речі, що їх пропонували торговці, які на верблюдах і кораблях приїжджали з фінікійської землі. Однак я чинив розумно і не піддавався спокусі.

Через рік після зустрічі з Алгамішем він прийшов до мене знову й запитав:

— Сину, чи платив ти собі цього року хоч би десятину із заробітку?

— Так, учителю, — гордо відповів я.

— Це добре, — відказав він, широко мені усміхнувшись, — і що ти зробив з цими грішми?

— Я дав їх каменяреві Азмуру. Він сказав, що їде за далекі моря до Тіру. Там купить мені рідкісні фінікійські коштовності. Коли він повернеться, ми продамо їх дорожче, а виторг розділимо.

— Кожен дурень має вчитися, — гаркнув Алгаміш, — та як можна довірити каменяреві вибір коштовностей? Чи пішов би ти до нього, щоб спитати про зорі? Ні, готовий свою туніку закласти на те, що ти пішов би до астролога, якби лише в тебе голова працювала. Свої заощадження, юначе, ти втратив, вирвав своє дерево багатства аж із корінням. Але посади інше дерево. Спробуй ще раз. А наступного разу, коли тобі потрібна буде порада для вибору коштовностей, йди до ювеліра. Якщо захочеш дізнатися про овець, йди до вівчаря. Порада — це те, що роздають безкоштовно, однак

пильнуй, щоб прислухатися лише до розумних порад. Той, хто слухає поради стосовно своїх заощаджень від недосвідчених у цьому людей, своїми грішми заплатить, щоб довести, що їхні поради хибні.

Сказавши це, Алгаміш пішов.

Сталося так, як він і передрікав. Фінікійці — негідники, вони продали Азмурові нічого не варті шматочки скла, схожі на коштовності. І все ж я зробив, як навчав Алгаміш: знову почав відкладати кожний десятий мідяк. Це вже було неважко, бо я це взяв собі за звичку.

Минуло ще дванадцять місяців. Алгаміш завітав у кімнату писарів і звернувся до мене:

— Які в тебе успіхи з того часу, як ми бачилися востаннє?

— Я чесно платив собі, — відповів я, — а заощадження дав Агарові, що робить щити. Він купує на них бронзу, а щочетвертого місяця платить мені ренту.

— Це добре. А що ти з нею робиш?

— Я влаштував щедрий бенкет із медом, гарним вином та запашною випічкою. Ще купив собі багрянну туніку, а колись куплю молодого віслюка, щоб на ньому їздити.

На це Алгаміш засміявся:

— Ти ж поїдаєш дітей своїх заощаджень. Як ти після цього очікуєш, щоб вони на тебе працювали? І як вони принесуть своїх дітей, які теж працюватимуть на тебе? Спочатку набери собі

армію із золотих рабів, а потім вже насолоджуйся безліччю щедрих бенкетів без жалкування.

Так сказав Алгаміш і пішов собі.

Я не бачив його два роки. Коли він повернувся, на його обличчі було повно глибоких зморшок, а очі вже недобачали, бо він сильно постарішав. Він сказав мені:

— Аркаде, чи досяг ти того багатства, до якого прагнув?

— Не всього, чого хотів, — відповів я, — але дещо в мене є. Воно дає мені гроші. А з цих грошей я маю ще більше.

— Ти й досі дослухаєшся до порад каменярів?

— Якщо справа стосується каменярства, їм можна вірити, — не розгубившись, відказав я.

— Аркаде, — продовжив Алгаміш, — ти добре засвоїв науку. Спочатку звик жити на менші кошти, ніж заробляв. Потім ти навчився йти за порадою лише до тих, хто із власного досвіду знає, що порадити. Врешті-решт змусив золото працювати на тебе.

Ти навчився заробляти гроші, нагромаджувати і використовувати їх. Це означає, що ти можеш обійняти відповідальну посаду. Я вже старий. Мої сини лише й думають про те, як тринькати гроші, а заробляти не хочуть. У мене багато володінь, та я боюся, що сам усе не потягну. Якщо ти пойдеш у Ніппур і наглядатимеш там за моїми землями, я зроблю тебе співвласником, і ти отримаєш частину моїх статків.

Так я поїхав у Ніппур і почав наглядати за земельними володіннями Алгаміша, яких там було безліч. Позаяк я дуже прагнув працювати і знав три закони успішного управління багатством, я зміг значно збільшити вартість його статків. Мої справи йшли неабияк добре, а коли дух Алгаміша відійшов із цього світу в темряву, я справді отримав частку його багатства, що він заповів мені за законом.

Так мовив Аркад, а коли завершив, то хтось із друзів сказав:

— Тобі на правду пощастило, що Алгаміш зробив тебе своїм спадкоємцем.

— Почастило лише в тому, що мені закортіло розбагатіти ще до того, як зустрів його. Чи не доводив я серйозність свого наміру чотири роки, коли відкладав десятину від заробленого? Чи можете ви сказати, що рибалці щастить, якщо він роками вивчає звички риб і знає, куди кидати сітку залежно від напрямку вітру? Можливість — богиня гордовита: вона не панькається з тими, хто не готовий її зустріти.

— У тебе була міцна сила волі, щоб продовжувати після того, як ти втратив нагромаджене за рік. Це відрізняє тебе від інших, — сказав хтось.

— Сила волі! — вигукнув Аркад. — Яка нісенітниця! Гадаєте, що сила волі допоможе людині підняти вагу, яку й верблюд не підніме, чи тягти товар, який не протягне й стадо биків? Сила

волі — це лише непереборне прагнення дійти до мети, яку ти собі намітив. Якщо я намічаю собі завдання, хоч яке другорядне, я виконаю його до кінця. Як інакше можна бути впевненим, що я зможу робити важливі речі? Якщо я говорю собі: «Протягом ста днів, що я йду мостом до міста, я братиму на дорозі камінчик і жбурлятиму його в струмок», так я й робитиму. Якщо на сьомий день я йтиму й забуду про це, то, як згадаю, не скажу собі: «Завтра жбурну два камінчики, так теж можна», а повернуся й кину камінь. І на двадцятий день я не скажу собі: «Аркаде, це ні до чого. Нащо тобі щодня жбурляти камінь? Кинь краще цілу жменю та й по всьому». Ні, так я собі не скажу й цього не робитиму. Коли я ставлю собі завдання, то його виконую, тож пильную, щоб завдання не були складними чи непрактичними, бо люблю відпочивати.

Потім до Аркада звернувся ще один друг:

— Якщо ти правду кажеш, а твої слова видаються слухними, то все дуже просто. Якщо ж так, то це могли б робити всі люди, і багатства на всіх не вистачило б.

— Багатство росте, коли люди докладають зусиль, — відповів на це Аркад. — Якщо багатир буде собі новий палац, чи зникає золото, яким він за нього платить? Ні, частку має каменярь, частку — робітник та художник. Усі, хто працює над зведенням палацу, мають із нього частку грошей. Але, коли палац готовий, чи не коштує він

усіх цих грошей? А земля, на якій він стоїть, — чи не коштує вона більше через цей палац? А земля, що межує з палацом, — чи не коштує вона більше через нього? Багатство зростає дивовижним чином. Ніхто не може провістити, що воно закінчиться. Чи не звели фінікійці великі міста на голих берегах на те багатство, що отримали з морської торгівлі?

— Що ж тоді ти порадиш нам, щоб ми також розбагатіли? — запитав ще хтось із друзів. — Роки минають, ми вже не молоді, а заощаджень у нас немає.

— Раджу вам скористатися мудрістю Алгаміша і сказати собі: «Частка заробленого належить мені». Кажіть це вранці, коли встаєте з ліжка. Кажіть це вдень. Кажіть увечері. Кажіть щогодини щодня. Кажіть це собі, допоки ці слова не стануть перед вами вогняними літерами в небі.

Вселіть у себе цю думку. Заповніть себе нею. Потім визначте частку, яку вважаєте доцільною. Нехай вона буде не меншою за десятину. Відкладайте її. Якщо потрібно, перегляньте для цього інші свої витрати. Однак спочатку відкладіть частину заробленого. Згодом ви усвідомите, як приємно мати скарб, що належить лише вам. Він зростатиме та спонукатиме вас до нових звершень. Вас приємно хвилюватиме нова радість життя. Із дедалі дужчими зусиллями ви зароблятимете більше. Адже зі збільшеного доходу вам залишатиметься той самий відсоток!

Потім навчіться робити так, щоб багатство працювало на вас. Зробіть його своїм рабом. Нехай його діти та діти його дітей на вас працюють.

Забезпечте дохід на майбутнє. Дивіться на досвідчених людей і не забувайте, що колись і ви такими будете. Тому вкладайте своє багатство дуже обережно, щоб його не втратити. Лихварські відсотки від прибутку — це сирени, що співами хочуть ошукати непідготовлених, заманивши їх на скелі втрат і каяття.

Подбайте також, щоб ваша родина була в достатку, якщо боги покличуть вас до себе. Задля захисту родини завжди можна влаштувати невеличкі регулярні виплати. Передбачливий чоловік не затягує з цим, очікуючи великої суми на таку слушну справу.

Радьтеся з мудрими людьми. Питайте порад у тих, хто щодня працює з грішми. Нехай вони вбережуть вас від тієї помилки, що її припустився я, коли довірив гроші на розсуд каменяра Азмура. Невеликий, та безпечний дохід — це значно краще, ніж ризик.

Насолоджуйтеся життям, поки ви тут. Не перенапружуйтеся, не намагайтеся заощадити забагато. Якщо без напруження можете відкладати десяту частину заробленого, нехай так і буде. В усьому іншому живіть за доходами й не дозволяйте собі стати скнарою, не бійтеся витратити. Життя гарне й щедре, коли в ньому є гарні речі та джерела задоволення.

Друзі подякували Аркадові та пішли. Хтось мовчав, бо брак уяви не дав зрозуміти почуте. Хтось поставився до слів Аркада насмішкувато, адже вважав, що такий багатій міг би й поділитися чимось більшим, ніж просто порадою з давніми друзями, яким не так поталанило. Однак у декого в очах з'явився новий вогник. Вони збагнули, що Алгаміш щоразу повертався до кімнати писарів, бо спостерігав, як людина поволі виходить із темряви на світло. Коли чоловік знаходив це світло, на нього чекало гарне місце. Його не можна було отримати одразу. Спочатку треба самому прийти до розуміння, щоб бути готовим скористатися можливістю.

Ті, хто збагнув Аркадові слова, у наступні роки часто навідувалися до нього, а він радо їх зустрічав. Давав їм поради та щедро ділився мудрістю, як це завжди залюбки роблять люди з великим досвідом. Він допоміг їм так вкласти заощадження, щоб безпечно отримати добрий відсоток, не втративши гроші й не вклавши їх у справу, що не дає дивідендів.

Ключовий момент у житті цих чоловіків настав тоді, коли вони зрозуміли істину, що від Алгаміша перейшла до Аркада, а від Аркада — до них.

Частка заробленого належить вам.

СІМ ЗАСОБІВ ВІД ХУДОГО ГАМАНЦЯ

Славетне місто Вавилон відоме давно. Історія цього найбагатшого з усіх міст і його дивовижних скарбів доходить до нас крізь століття.

Утім Вавилон не завжди був таким. Своїми багатствами він завдячує своїм людям. Спершу їм довелося навчитися багатіти.

Коли добрий цар Саргон повернувся у Вавилон, перемігши своїх ворогів — еламітів, він опинився у скруті. Ось що сказав йому радник:

— Багато років наш народ жив у великому достатку, Ваша Величність споруджувала великі зрошувальні канали й могутні храми для богів. Зараз же, коли роботи завершено, людям, здається, нема на що жити.

У робітників немає роботи. У торговців обмаль клієнтів. Землероби не можуть продати вирощене, а в людей бракує золота, щоб купувати їжу.

— Але куди поділося все те золото, що ми витратили на покращення життя міста? — запитав цар.

— Боюся, — відповів радник, — що воно потрапило до рук кількох великих багатіїв

з нашого міста. Воно миттю витекло з рук більшості нашого народу — як козяче молоко крізь сито. Коли потік золота зупинився, більшість мешканців Вавилону втратили заробіток.

Деякий час цар думав, а потім запитав:

— Чому так сталося, що все золото отримало лише кілька людей?

— Бо вони знають, як це робити, — відповів радник. — Не слід засуджувати людину за успіх, коли вона знає, як до нього дійти. Справедливість забороняє забирати від людини зароблене чесно, щоб дати тому, в кого менший хист.

— Але чому тоді, — запитав цар, — всі люди не навчаться нагромаджувати золото та самі не стануть багатими й успішними?

— Це цілком можливо, Ваша Світлосте. Та хто їх навчить? Жерці їм точно не зарадять, бо нічого не тямлять у зароблянні грошей.

— Раднику, хто в нашому місті краще за всіх знає, як заробляти гроші? — поцікавився цар.

— Це питання, Ваша Величносте, відповідає саме на себе. У кого найбільше багатство у Вавилоні?

— Влучно сказано, мій кмітливий раднику. Це Аркад. Він найбагатший у Вавилоні. Приведи-но його завтра до мене.

Наступного дня, як наказав цар, Аркад з'явився перед ним, стрункий і бадьорий, хоч йому вже й було сімдесят років.

— Аркаде, — мовив цар, — чи це правда, що ти

найбагатший у Вавилоні?

— Так кажуть, Ваша Високосте, і з цим ніхто не сперечається.

— Як тобі це вдалося?

— Користувався нагодами, які траплялися усім жителям нашого прекрасного міста.

— Із чого ти починав?

— Лише з великого бажання розбагатіти. Окрім цього у мене нічого не було.

— Аркаде, — мовив далі цар, — наше місто зараз у скруті, бо лише кілька людей знають, як заробляти багатство, тому все забирають собі, а решта мешканців навіть не тямить, як залишити в себе хоч якусь частку з того золота, що отримує. Моє бажання — щоб Вавилон був найбагатшим містом у світі. Для цього потрібно, щоб у ньому жило безліч заможних людей, тож ми маємо вчити всіх мешканців набувати багатства. Скажи ж бо мені, Аркаде, чи є якась у цій справі таємниця? Чи можна цього навчити?

— Це можливо, Ваша Величносте. Того, що знає один, можна навчити й інших.

У царя засвітилися очі.

— Аркаде, ти говориш мені слова, які я хочу чути. Чи можеш ти взяти на себе цю шляхетну справу? Чи зможеш передати свої знання у школі вчителям, які потім навчатимуть інших, доки не з'явиться вдосталь тих, хто зможе навчати цих істин кожного достойного громадянина в моєму місті?

Аркад уклонився і відповів:

— Я Ваш скромний слуга й виконую Ваші накази. Усі знання, що в мене є, я радо передам, щоб покращити життя моїм ближнім і зміцнити славу мого царя. Нехай добродій радник влаштує мені заняття із сотнею чоловіків, і я навчу їх семи засобів, завдяки яким мій гаманець погладшав, хоча раніше худішого за мій годі було знайти в усьому Вавилоні.

Через два тижні за наказом царя обрана сотня чоловіків зібралася у великій залі Храму навчання та розсілася на кольорових кільцях півколом. Аркад сидів біля невеликої таблички, на якій стояла священна курильниця. Від неї йшов незвичний та приємний аромат.

— Дивіться, ось найбагатший чоловік у Вавилоні, — прошепотів учень, штовхаючи ліктем свого сусіда, коли Аркад підвівся. — Він лише людина, така сама, як ми.

— Я, слухняний підданий нашого великого царя, — почав Аркад, — стою перед вами, щоб послужити йому, адже колись був злиденним юнаком, що дуже прагнув золота. Я отримав знання, які допомогли мені його здобути, тож цар попросив мене поділитися з вами цією таємницею.

Життя моє розпочалося скромно. У мене не було жодних переваг перед вами чи будь-ким іншим у Вавилоні.

Першим прихистком мого скарбу став третій-перетертий гаманець. Я його ненавидів, бо в ньому

було порожньо, а тому він ні на що не годився. Я бажав, щоб він був повний та важкий, щоб у ньому дзенькали золоті монети. Я шукав усіх можливих засобів розбагатіти. Зрештою знайшов сім.

Вам, що зібралися тут переді мною, я поясню, в чому суть цих семи засобів. Їх я раджу всім людям, що бажають мати багато золота. Сім днів я розповідатиму вам про ці засоби.

Слухайте-бо уважно, що я казатиму. Сперечайтесь зі мною про почуте. Обговорюйте це між собою. Глибоко засвоюйте ці уроки, щоб самим посіяти у своїх гаманцях зернята багатства. Спершу кожен із вас вчинить розумно, коли почне примножувати власне багатство. Тоді — лише тоді — матимете право навчати цих істин інших.

Простими словами, я навчу вас набивати гаманець грошима. Це перший крок до храму багатства. І ніхто до нього не добереться, якщо не стоятиме міцно ногами на першому щаблі.

Розгляньмо перший засіб.

Перший засіб

Почни наповнювати свій гаманець грішми

Аркад звернувся до чоловіка, що в задумі сидів у другому ряду:

— Друже мій, чим ти заробляєш на життя?

— Я писар, — відповів чоловік. — Вирізьблюю тексти на глиняних табличках.

— Навіть такою працею я заробив свої перші

мідяки, тому в тебе є така сама можливість здобути багатство.

Потім Аркад мовив до чоловіка з червоним обличчям, що сидів ще далі:

— Прошу, скажи-но мені, чим ти заробляєш на хліб.

— Я м'ясник, — відповів чоловік. — Я купую кіз, яких вирощують селяни, ріжу їх та продаю м'ясо господиням, а шкури — взуттярам.

— Ти теж працюєш і заробляєш, тож у тебе є нагода дійти до успіху, що була й у мене.

Так Аркад розпитав усіх чоловіків, щоб дізнатися, чим вони заробляють собі на життя. Завершивши, він мовив:

— А тепер, учні мої, ви бачите, що є багато ремесел і занять, якими люди заробляють монети. Кожне з них — це золотий потік, з якого робітник спрямовує частку до свого гаманця. А тому до ваших гаманців течуть потоки та потічки монет, залежно від того, хто на що здатен. Згодні?

Усі підтвердили, що так воно і є.

— Коли так, — продовжив Аркад, — якщо кожен із вас бажає збудувати своє багатство, чи не буде мудрим почати з того джерела багатства, що у вас уже є?

І з цим люд погодився.

Відтак Аркад повернувся до скромного чоловіка, що назвався продавцем яєць:

— Якщо ти вибереш один зі своїх кошиків і щоранку кластимеш в нього десяток яєць,

а щовечора діставатимеш дев'ять, що зрештою станеться?

— За деякий час він переповниться.

— Чому?

— Бо щодня я кладу в нього на одне яйце більше, ніж забираю.

Аркад повернувся до своїх учнів з усмішкою:

— Чи є тут у когось худий гаманець?

Спершу чоловіки здивувалися, потім почали сміятися, а врешті почали жартома махати гаманцями.

— Добре, — продовжив Аркад. — Зараз я вам відкрию перший засіб від худого гаманця, що я його засвоїв. Робіть саме так, як я запропонував продавцеві яєць. Із кожних десяти монет, що кладете до гаманця, витрачайте лише дев'ять. Ваш гаманець одразу почне товщати, а його дедалі більша вага приємно відчуватиметься в руці та принесе задоволення душі.

Не смійтеся з моїх слів через їхню простоту. Правда завжди проста. Я вам пообіцяв, що розкажу, як здобув своє багатство. Почав я саме з цього. У мене теж був худий гаманець, я проклинав його, бо там не було нічого, щоб задовольнити мої бажання. Одначе коли я почав брати з нього лише дев'ять монет із десяти, він почав товщати. Так станеться і з вашими гаманцями.

А тепер я розповім вам одну незвичайну істину. Чому це так, я не знаю. Коли я перестав витрачати

більше, ніж дев'ять десятих заробітку, життя моє не погіршало. Біднішим я не став. Ба більше, за деякий час монети мені давалися легше, ніж до цього. Це, напевне, закон богів: золото приходить легше до того, хто заощаджує і не витрачає частку заробленого. Через те золото оминає того, у кого порожньо в гаманці.

Чого ви бажаєте понад усе? Щоденного задоволення бажань, коштовностей, трохи прикрас, кращого одягу чи більше їжі — того, що швидко спливає й забувається? Або ж ви бажаєте мати у власності щось серйозне: золото, землі, стада, товари чи вкладення, що дають дохід? Монети, які ви дістаєте з гаманця, приносять вам перше. Ті монети, що лишаються в гаманці, дадуть друге.

Це, учні мої, перший засіб проти худого гаманця, що я його відкрив: «Із кожних десяти монет, що кладете в гаманець, витрачайте лише дев'ять». Обговоріть це між собою. Якщо хтось доведе, що це не так, скажіть мені про це завтра, коли знову зустрінемося.

Другий засіб *Пильнуйте свої витрати*

— Дехто з вас, мої учні, питав таке: «Як може людина залишати десятку частку заробленого, якщо навіть усього не вистачає на потрібні витрати?»

Так звернувся Аркад до учнів другого дня.

— Скільки з вас мали худі гаманці вчора?